

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 224
השון תש"פ

את רוב הסוכה, ובפועל מכסים רק מעט ולפעמים נראים שהענפים אינם מעל הסוכה, ובפועל הם מכסים חלק גדול. לדוגמה, הגענו לסוכה במרפסת שרוחב השטח של המרפסת הוא 72 ס"מ בלבד. בצד ימין של המרפסת בקומה שלישית התקינו מרזב ברוחב 20 ס"מ, והוא השתחרר קצת והתעקם. בעל הסוכה הבחין שחל שינוי, וחשש שמא המרזב תופס ג' טפחים, וא"כ הוא פוסל את הסוכה, כי סוכה קטנה [שאינן בה ז' טפחים סכך כשר], נפסלת בסכך פסול אפילו שיש בו רק ג' טפחים (סי' תרל"ב סס"א).

האם לצרף את המעקה לשטח הסוכה

מצד שני היה בצד שמאל קיר נמוך בגובה חצי מטר, שיש עליו אבן שיש בהן רוחב כ-20 ס"מ, שאפשר לשבת עליה בנוח. וא"כ לכאורה המקום שעליה מצטרף להשלים לשיעור סוכה. בעל הדירה סיפר שהוא שלח את השאלה הזו לפני כארבעים שנה, למרן הגרש"ז אורבך זצ"ל, ע"י ידידו שהיה לומד עם מרן, ומזה נולד הנידון הידוע בשאלת המו"זי"קה שבמעקה בסוכה, שהאריכו עליה פוסקי זמנינו, האם השטח שעליה משלים לסוכה (ע"י בספר הסוכה ח"ב, ובספר סוכה כהלכתה), ואח"כ דנו יותר בענין זה, שמא כאשר המו"זי"קה רחבה ג' טפחים או יותר, יהיה בעיה נוספת שאין צירוף בין חלקי המחיצה [כמ"ש בגמ' (סוכה דף ז'). לגבי סוכה שחקק בה להשלימה לגובה עשרה טפחים], וא"כ דפנות הסוכה לא יהיו כשרים. וגם בזה נאמרו חילוקים שונים.

מודי"ת סוכה קטנה וצירוף המו"זי"קה

למעשה בסוכה זו מדדנו את המרזב, וגם לאחר השינוי, היה בו פחות מג' טפחים, וא"כ למרות שהסכך שתחתיו אינו כשר, מ"מ הוא מצטרף להשלים לשיעור סוכה, כי הוא פחות מג' טפחים. כמו"כ נקראנו לסוכתו של הגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א, למדוד דבר דומה, בגגו שלט בגובה שתי קומות מעל הסוכה, הגה"צ קיבל אותנו במאור פנים, ועקב אחרי המדידה, לראות שהסוכה כשרה לכתחילה.

טעויות באומדן שיעור המקום הפסול

הבודק של מוקד העירובין הסתובב בין בתי העיר בני ברק, ועבר בעשרות סוכות שהתעוררו בהם שאלות, והיו הבדלים שונים בין ההשערות שהיו טרם הבדיקה. לדוגמה, בסוכה אחת היה על הסוכה תוספת בגג הבנין, של קורות בטון שנעשו לנוי בראש הבנין, ובעל הדירה היה סבור שהם תופסות כארבעים ס"מ, וביקש שנמדוד האם זה מעט פחות, ויהיה בו פחות מד' טפחים. והנפק"מ ע"פ המבואר בשו"ע (סי' תרל"ב ס"א) שאם יש סכך פסול פחות מד' טפחים [בסוכה גדולה דהיינו שיש ז' טפחים כשרים בלי השטח הפסול], הרי כל הסוכה כשרה, ואפילו מחמת השטח הפסול מותר לאכול ולישון כיון שהוא פחות מד' טפחים. [וביותר מד' טפחים עד ד' אמות, אמרין דופן עקומה ואין ישינים תחתין].

העין נראה מכסה את הסוכה, ובמדידה נמצא שאינו

פעילות רחבה בתקופת החגים
בתקופת החגים זכינו בס"ד לשמש לעזר לציבור היקר במגוון דברים סביב נושא העירובים, התחומין, ואף בעניני כשרות הסוכות. שאלות רבות הגיעו מרחבי הארץ, ועשינו מאמץ להשיב לכל אחד כפי צרכיו, עשרות סוכות נבדקו בימים שלפני החג, ולמרות העומס הגדול הצלחנו בס"ד להשיב ולסייע לשואלים הרבים.
לפני ראש השנה הרבה שאלות עסקו בנושא התחומין, באנשים שהוצרכו ללכת להתפלל בבתי כנסת רחוקים, בעבור השתייכותם לקהילה מסוימת, וכן מאנשים ששימשו בתפקידים של בעל תפילה ובעל תוקע בישושים שונים, כמו כן משפחות שהלכו להתארח לסעודת יו"ט אצל קרובי משפחתם הגרים במרחק, משפחות שבשאר השבתות הם לא יכולים להגיע, כי צריכים לטלטל את הילדים הקטנים, אבל ביו"ט שמוותר לטלטל, היתה להם הזדמנות לבוא ממרחק, אלא שצריך לשים לב להלכות התחום, שהם נוהגים גם ביו"ט, כמבואר במשניות בסוף מסכת ביצה.

מדוע חלק מדיני התחומין עברו למסכת ביצה

ובדרך אגב יש להוסיף בזה לברא מדוע באמת כל הנושא של תחומין בחפצים, האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים, הגחלת כרגלי הבעלים, ומי שזימן אצלו אורחים לא יוכלו בידם מנות וכו', כל אלו הוזכרו דוק במסכת ביצה, הרי מקומם הוא במסכת עירובין, בפרקים ד' ה' העוסקים בדיני התחום של אדם, ובצורת חישוב תחום הערים? ולפי מה שמבואר כאן, ניתן להבין פשוט מאוד, כי דינים אלו אינם שייכים לשבת, שבלא"ה אסור לטלטל חפצים מחוץ לשטח העירוב, או לעיר המוקפת כדון, ואפילו אמה אחת אסור להוציא לכן לא שייך לדון על לקיחת חפצים עד אלפיים אמה, אלא דוקא ביו"ט שמוותר לטלטל מחוץ לעירוב [לצורך]. וא"כ הדינים האלו שייכים למסכת ביצה, העוסקת בדיני יו"ט, ולא למסכת עירובין שרובה עוסקת בדיני שבת.

שאלות רבות בדיני סוכות ועירובין לחצר

בסמוך ליום הכיפורים, נוסף על השאלות של התחומין, גם דיני הטלטול לאנשים שהיו צריכים להתארח לחג מחוץ לביתם. ובסמוך לחג הסוכות השאלות התפרסו על מגוון רחב של נושאים, אנשים שעשו סוכה בחצר, ועשו עירוב מהבית לחצר, נתקלו בשאלות מעניניות ומקוריות, וכעת שבי"ה עלתה המודעות בציבור להלכות עירובין, הגיעו הרבה שאלות חכמות, מאברכים שבקייאם ויודעים. וכן היו פתרונות יצירתיים שאנשים עשו בהם את העירוב, כמו למשל אדם שהעמיד מיטה מיותרת שתשמש לדון 'פס ד' טפחים". ומקום אחר שקשרו שולחן לסטנדר, להעמיד אותו לשם לחי של צורת הפתח. כמו כן בעניני דפנות הסוכה הגיעו שאלות רבות, בנוסף לבדיקת הגגות והעצים שמעל הסוכות כפי שהבאנו בגליונות קודמים.

שולחן שהעמידו לחוץ לעירוב בחצר

בבדיקת הסוכות התחדשו שאלות רבות ונידונים שלא מצאנו בכתובים, מתוכם יש שאלות מורכבות, ויש שאלות פשוטות יותר אבל אין להם ראייה להכריע את ההלכה, ולכן יתכן שהיו תשובות שונות מרבנים שונים. בדרך כלל מצאנו פתרון כשר גם בלי להיכנס לבעיה, והשארנו לבעל השאלה לפנות לרב המקובל עליו לקבל הכרעה. ולתועלת הציבור נביא כאן מעט מן השאלות שהיו בעניני סוכות. הנה אחת מהבעיות המצויות שקשה להכריע בהם לבד, כאשר יש מעל הסוכה מרזב של השכן בקומה העליונה, וקשה למדוד עד היכן הוא מגיע, האם הוא פוסל חלק מהסוכה, או שאין בו שיעור לפסול, או שמא הוא בולט כל כך עד כדי שלא נשאר שיעור סוכה. ועוד יותר קשה כאשר יש ענפים של עצים שגדלים סמוך לסוכה, לפעמים הם נראים כמכסים

בשורה משמחת
 בחודש כסלו הבעל"ט יפתח בעז"ה מחזור שיעורים חדש
בנושא תחומין
 עם לימוד צורת המדידה והחישוב לערי הארץ
 עם לימוד השיטות השונות והוראות פוסקי זמנינו. בליווי מפות ומצגות
 ההרשמה ע"י נציג מוקד העירובין, פרטים בקרוב

האם ענף שמתנדנד מעל הסוכה, פוסל והיכן

נסיים את הענין הזה בשאלה הלכתית, באופן שיש מעל הסוכה ענף [ששטחו יותר מד' על ד' טפחים], וכאשר יש רוח הוא נע מעל הסוכה, דהיינו באופן רגיל הוא מעל החלק המזרחי של הסוכה, ובזמן הרוח הוא עובר להיות מעל הצד המערבי של הסוכה, האם בזמן הרוח נפסל הצד המערבי שבסוכה, או שמא כיון שהכיוון שמכסה מעל הסוכה אינו קבוע, אינו אוסר. יש רבנים שרצו לדמות דין זה לדין באהל הטומאה (במשניות אהלות פ"ח משנה ה') לגבי טלית המתנפנת ברוח, שאינה חשובה אהל להביא את הטומאה, וכיון שהפסול של סוכה תחת האילן הוא מחמת שיש שני סככים, שני אהלים, אולי ניתן לומר שהענף המתנדנד אינו פוסל את הסוכה בצד המערבי. ובזמן זה לכאורה הצד המזרחי ודאי כשר, כי אין מעליו דבר הפוסל. וא"כ בענף שמתנדנד תדיר, יהיה אפשר להתייר לשבת בכל הסוכה. ועיין בזה.

התקנת העירוב החדש בשכונה בירושלים

בימים אלו נעשו עבודות רבות להקמת עירוב שכונתי פנימי בתוך שכונת רמת אשכול בירושלים, עירוב שיגיע בעז"ה לרמת כשרות טובה, הכולל גם שכירות ממחללי שבת הגרים בשכונה. במהלך העבודות התאספו ילדי השכונה שהבחינו בפעילות מיוחדת, וביקשו לדעת מה היא. מתוכם היו ילדים שידעו את המושגים של עירוב, וסיפרו לחבריהם מידיעותיהם, מהו החוט ולמה קושרים אותו לעמוד, ואם קושרים אותו לקיר צריך לחי. והדבר הזה מצד עצמו היה חשוב, להראות ולהדגים לילדים את עשיית העירוב בפועל.

ילדים שהתאספו לראות בעשיית העירוב

ואכן יש לציין על החשיבות להגביר את המודעות בקרב תושבי השכונות, במקומות שכבר יש עירובים טובים, חשוב שהתושבים יהיו מודעים לגבולות העירוב, ולחשיבותו, ועי"ז ימנעו מלטלטל מחוץ לגבולותיו. כמו כן הידיעה הזו גורמת להגדיל את העירובים השכונתיים, כי ברגע שאדם יודע שהוא גר מחוץ לגבול העירוב, וחבריו בתוך העירוב, הוא פונה לאחראים ומבקש את עזרתם להכניס אותו לעירוב, והוא גם דואג להביא תקציב לכך [אם יבקשו ממנו], ועי"ז מתרבים המקומות המהודרים.

בשכונות הקרובים יתקיים בעז"ה כינוס מיוחד, להגברת המודעות בקרב תושבי השכונות. פרטים יבואו.

מהי ההוראה הקצרה לאחראי על בדיקת העירוב

בעשיית העירוב התחדשו נידונים רבים בהלכות עירובין והאחראי המקומי ביקש שניתן לו הנחיות ברורות, בעיקר לגבי הצמחים שגדלים לפני העמודים.

במקום אחד היתה צורת הפתח מברזל, שגם המשקוף הוא מברזל, אבל הצמחים גדלו בתוכה והיו סביבות העמוד. כיצד ניתן להגדיר לאחראי מה הוא צריך להקפיד בנושא זה.

והנה יש בזה כמה מקרים ואופנים שונים, ולכן חשוב מאוד שכל אחראי יעסוק בלימוד הלכות עירובין למעשה, כדי שלומדים במסגרת השיעורים המתקיימים ע"י מוקד העירוב, שבהם עומדים על הפרטים האלו שלא התבארו בספרים בצורה מסודרת, אלא הדינים יוצאים מחישוב ההלכות הנוגעות למקרה, ומהוראות שניתנו ע"י גדולי ההוראה.

ובמקרה זה צריך להקפיד על הכללים דלהלן. א. הצמחים שתחת החוט או המשקוף לא יגיעו לגובה י טפחים, מפני שאז הם נעשים למחיצה תחת צוה"פ, ולפעמים נחשבים גם לרה"י בפנ"ע. ב. סמוך לעמוד שיהיה פנוי מקום ד' על ד' טפחים, מהמקום של העמוד והמשקוף ולפנים, כדי שיהיה מחיצה ביחס לשטח שלפניו. ג. העמוד לא יהיה עטוף בצמחים, מחשש לפתחי שימאי.

בצורה כזו ראוי שכל אחראי ובודק עירובים, ידע להגדיר ולהסביר את ההלכות הנוגעות לכל מקרה, כדי שיוכל לעשות את מלאכת הקודש, כהלכה.

צורת הפתח שגדל צמחים סביב לעמוד

בשורה משמחת ללומדי עירובין

יצא לאור ספר

חידושי אבן העוזר

על מסכת עירובין ועל השו"ע

מהדורה חדשה מאירת עינים עם הערות וביאורים

עם מעט הערות של מרן הגר"ד לנדו שליט"א

שהועתקו מגיליון האבן העוזר שלו

ניתן להשיג בבל. 0504162952 ובפל 0527163952

ובימים הקרובים בחנויות הספרים

ניתן לקבל קובץ של הספר במייל. 6192453@gmail.com

ובמשנ"ב (סק"ג) כתב שיש פוסקים שסוברים שמג' טפחים ועד ד' טפחים אין ישינם תחתיו, ולכן יש להחמיר לכתחילה, עכ"ד. (עי בחזו"א סי' קמ"ד סק"ז), ועל כן במקומות שהסוכות קטנות והמשפחות גדולות, נותנים לילדים לשבת במקום כזה שהפסול שבו פחות מ' טפחים. לפ"ז ביקש בעל הסוכה הנ"ל שידבק לו את גודל הקורה, שמא היא פחות מד' טפחים ואז יהיה מותר לאכול ולישן תחתיו לדעת השו"ע. אבל כאשר הגיע הבודק ומדד, התברר מיד שהקורה מכסה יותר משישים ס"מ, אלא שהעין הטעתה, ולאחר הסתכלות נוספת על קיר הבנין, היה ניתן להבחין בכך אף בלי מדידה. אלא שלפעמים אדם טועה בהשערה בהבדל משמעותי.

לעומת זאת הבודק הלך אח"כ לשתי סוכות אחרות, שבעלי הסוכה התחננו שיבואו למדוד להם את גודל ענפי העץ, עד כדי שאחד מהם אמר שבמדידה זו תלוי אם יהיה בחג בביתו, כי סוכתו קטנה, ואם העץ מכסה כפי שראהו לו בעיניו, יוצא שאין לו שיעור סוכה ככלל. וכאשר הבודק הגיע למדוד, התברר שיש רק ארבעים ס"מ על ארבעים ס"מ בפנית הסוכה, שנפסלו מענפי העץ, וכל השאר כשר באופן שיש בו שיעור סוכה ברוח, ואפילו אפשר לישן שם בפישוט רגליו, כשרוב גופו בתוך הסוכה. וכמו כן היו עוד סוכות שההשערה של בעלי הסוכה היתה להחמיר יותר מהמציאות. לכן יש צורך למדוד כל מקרה לגופו.

האם ניתן לסמוך שהטעות רק להחמיר ולא להקל

היו מקומות מערים אחרות, שאנשים הסתפקו כמה העצים מכסים על הסוכה, ושאלו האם ניתן לקבוע מהו גבול הטעות שניתן לטעות, והאם הטעות היא לכיוון שהמציאות יותר חמורה מהראיה של סתם אדם או להיפך, שכאשר נראה להם שהענפים מכסים רק חצי מטר (לדוגמה), האם סביר להניח שהם רק פחות ולא יותר מחצי מטר וא"כ הם יסמכו על ראייתם לפחות להקל, או שטמא אפשר לטעות גם להיפך ויתכן שבאמת הם מכסים יותר מחצי מטר, וצריכים לחשוש ולהחמיר, ועד כמה צריכים לחשוש.

והתשובה היא שאין בזה כללים, יש אנשים שטועים לכאן ויש שטועים לכאן, וגם באותו אדם לפעמים יש דברים נוספים ברקע שמשנים את יכולת האומדן. כמו ששאל האם אדם שיחך שק פירות בחנות ירקות ומשער כמה הם שוקלים, האם יטעה לומר כמות יותר גדולה או יותר קטנה. אין בזה כלל כל אדם טועה בכיוון אחר, וגם באותו אדם יתכן שפירות גדולים שמשקלם קל, יאמוד אותם אחרת מפירות קטנים שמשקלם כבד, וגודל הפירות ישפיע על האומדן, לכן אין אפשרות לענות על שאלה כזו בטלפון, אלא חייבים למדוד באמצעות מכשיר.

מדידה במכשיר לייזר חדש ומיוחד

האמצעים משתמשים בהם למדידת מיקום חוטי העירוב, דורשים מיומנות מסוימת, ולכן רק מי שלמד והתנסה בשימוש בהם, יכול למדוד בהם. אבל לאחרונה הגיע לידינו מכשיר לייזר מיוחד עם מנגנון פילוס עצמי, שכל אדם יכול להשתמש בו, ואפשר לקבלו ולמדוד בו. אך יש לציין שאי אפשר למדוד בפנס לייזר רגיל, משום שיתכן שהאדם מחזיק את הפנס באלכסון, וממילא הקרן אור מאירה בסטייה גדולה. ואף אם יחזיק פלס צמוד לפנס, עדיין יתכן לטעות בשיעור משמעותי, כי הפלס אינו מזהה סטייה קטנה, ומספיק שיהיה של מילימטר בהעמדת הפנס, שבגובה רב זה הבדל של כמה ס"מ. לכן צריך דוקא מכשיר מיוחד, שמיועד למדידת מיקום מדויק.

קטע מהסוכה שאינו רחב ז' טפחים

בהרבה מהסוכות שקראו לנו לבדוק את השטח הכשר שבהן, התעוררו שאלות בדיני כשרות הסוכה. אחת מהן שאלה מצויה בכמה מקומות, כאשר רוחב הסוכה לדוגמה מטר אחד, ויש מזגן מעל הסוכה, דהיינו המנוע של המזגן של השכן מחובר לקיר הבנין מעל שטח הסוכה, והשטח שהוא תופס, הוא יותר מד' טפחים, ולכן נפסל השטח שתחתיו, וצריך לדון בו דין דופן עקומה, [וממילא גם המקום הקטן שבין המנוע לקיר נאסר, כי הוא תחת דופן עקומה, ועיין בזה]. והנה יוצא שנשאר ברוחב המקום הכשר רק חצי מטר או פחות, ואין בו שיעור רוחב הסוכה. אלא שבהמשך הסוכה אחרי שנגמר המזגן, יש שיעור סוכה ברוחב מטר, לכן הסוכה שבצד כשרה, ונשאלת השאלה האם עי"ז ניתן להכשיר גם את החלק שליד המזגן שאין בו רוחב ז' טפחים.

שאלה זו בנויה על דברי המגן אברהם במשנ"ב (סי' תרל"ד סק"ב) שאפילו סוכה גדולה הרבה, ובמקום אחד יש קרן אחד [פינה] הנמשכת בתוך הסוכה, שאין בה ז' על ז' טפחים, אסור לישיב בה, כיון שהמקום צר לו לשבת. ועיין בביאור הלכה שהאריך בזה וסיים שאין לזון מדברי המג"א. אמנם החזו"א (סי' קמ"ד סק"ו) חולק על דין זה. וא"כ לכאורה לדעת המג"א והמשנ"ב יהיה אסור לשבת בשטח הסוכה שכנגד המזגן, כי אין בו רוחב ז' טפחים כשרים לשבת בהם. ולדעת החזו"א יהיה מותר כדון קרן זוית בסוכה גדולה. אמנם יתכן שיש לחלק ולומר, שדוקא באופן שיש מחיצות סביב הפינה המשוכה מהסוכה, אז המשנ"ב אוסר מפני שאינו נוח להשתמש שם, משא"כ במקרה הנ"ל שהמקום בין הדפנות הוא רחב, רק החלק הכשר שבו קטן, שמא יהיה כשר גם למשנ"ב. העברנו את השאלה לרבנים. ועדיין צ"ע למעשה.

קו ישיר לשיעורי העירובין של הרב משה אנגלרד שליט"א

073-295-1621